

KHẢ NĂNG TRỞ THÀNH DI SẢN VĂN HOÁ THẾ GIỚI CỦA KHU DI TÍCH 18 HOÀNG DIỆU- HÀ NỘI⁽¹⁾

ĐỖ HOÀI NAM*

Hội thảo chuyên gia Tư vấn quốc tế về di chỉ Ba Đình và khu di tích Hoàng thành Thăng Long do Viện Khoa học Xã hội Việt Nam phối hợp với Văn phòng UNESCO tại Hà Nội, Ủy ban Quốc gia UNESCO Việt Nam tổ chức tại Hà Nội ngày 10-11/8/2004, cách đây 6 năm, có thể được coi là cuộc Hội thảo quốc tế đầu tiên về Hoàng thành Thăng Long.

Cũng từ cuộc hội thảo này, vị trí và giá trị nổi bật mang tính toàn cầu của khu di tích khảo cổ học tại 18 Hoàng Diệu đã bước đầu được nhận thức rõ ràng hơn. Từ giá trị và tầm quan trọng đặc biệt của khu di tích, các chuyên gia tư vấn quốc tế cũng đã phân tích đánh giá về khả năng trở thành Di sản Văn hoá thế giới của khu di tích. Tuy nhiên, những khó khăn, thách thức trong việc nghiên cứu, bảo tồn và phát huy giá trị đối với di tích khảo cổ học trong bối cảnh đô thị hiện đại đang phát triển cũng được đặt ra với nhiều băn khoăn, lo lắng. Bởi lẽ, việc nghiên cứu bảo tồn các di tích khảo cổ học nằm sâu dưới lòng đất vốn là vấn đề rất khó khăn, phức tạp và mang tính quốc tế, không chỉ riêng đối với Việt Nam.

Chúng ta nhớ lại bối cảnh rằng, năm 2003, phát lộ khu di tích khảo cổ học tại 18 Hoàng Diệu được đánh giá là một trong 7 sự kiện văn hoá lớn của Việt Nam. Sự kiện này đã nhanh chóng lan rộng và nhận được nhiều sự chú ý của dư luận trong nước và quốc tế. Tuy nhiên, bên cạnh những niềm vui khôn xiết của giới khoa học lịch sử, thì nỗi băn khoăn về vị trí và tính chất của khu di tích vẫn chưa hẳn đã nhận được sự đồng thuận cao của toàn xã hội.

Nhiều ý kiến trái chiều vẫn được đặt ra sau cuộc Hội thảo và những năm gần đây: Đây có phải là khu di tích nằm trong khu Hoàng thành Thăng Long xưa hay không? Các vết tích kiến trúc tìm thấy dưới lòng đất có phải là dấu tích nền móng của các cung điện, lầu gác của Hoàng cung Thăng Long xưa hay không hay đó chỉ là những kiến trúc “binh dân”?... Đặc biệt dư luận quan tâm nhiều hơn, đó là làm cách nào để có thể bảo tồn, tôn vinh những giá trị vô giá của khu di tích, bởi nó rất mong manh và có thể bị hư hại bởi tác động của môi trường.

Trước tình hình đó, năm 2004, Thủ tướng Chính phủ Việt Nam đã chỉ đạo và giao nhiệm vụ cho Viện Khoa học Xã hội Việt Nam tiến hành các biện pháp bảo tồn cấp thiết nhằm hạn chế tối đa sự tác động của môi trường làm hư hại đến khu di tích, đồng thời tiếp tục đẩy mạnh công tác nghiên cứu và hợp tác quốc tế để làm rõ các giá trị của các di tích đã xuất lộ.

---

* GS.TS. Chủ tịch Viện Khoa học Xã hội Việt Nam

Kể từ đó đến nay đã tròn 6 năm, tuy thời gian chưa nhiều nhưng cũng đủ để các nhà Khảo cổ học và Sử học Việt Nam thu thập đầy đủ bằng chứng để khẳng định rõ về một vấn đề quan trọng rằng: Khu di tích khảo cổ học tại 18 Hoàng Diệu không chỉ nằm trong khu trung tâm của Hoàng thành mà còn nằm trong khu trung tâm của Cấm thành Thăng Long thời Lý, Trần, Lê. Đồng thời, vị trí của khu di tích còn nằm ngay trong khu vực vốn là li sở của An Nam đô hộ phủ thời thuộc Đường (thế kỷ VII-IX).

Rõ ràng, cuộc khai quật khu di tích Hoàng thành Thăng Long tại 18 Hoàng Diệu đã phát lộ một quần thể bao gồm nhiều loại hình di tích kiến trúc dưới lòng đất, minh chứng sự hiện hữu lịch sử lâu dài của Kinh đô Thăng Long qua gần 1300 năm, từ thời tiền Thăng Long (thế kỷ VII-IX), qua thời Đinh - Tiền Lê (thế kỷ X) đến thời kỳ Thăng Long - Hà Nội, dưới sự trị vì của các vương triều Lý - Trần - Lê - Nguyễn (từ năm 1010 đến đầu thế kỷ XX).

Giá trị nổi bật và tính độc đáo của khu di tích này là có nhiều tầng văn hoá của nhiều thời kỳ nằm chồng xếp, đan xen nhau, tiếp nối nhau liên tục không đứt đoạn, gồm: các di tích kiến trúc thời Đại La (thế kỷ VII-IX), các di tích kiến trúc thời Lý và thời Trần (thế kỷ XI - XIV), các di tích kiến trúc thời Lê (thế kỷ XV - XVIII) cùng các dấu tích cảnh quan sông ngòi, ao, hồ... Các di tích đó có mối quan hệ và sự liên kết lẫn nhau, tạo thành một tổng thể liên hoàn rất phức tạp, nhưng rất phong phú và hấp dẫn, phản ánh rõ mối quan hệ về quy hoạch đô thị và không gian kiến trúc, cũng như sự tiếp nối giữa các triều đại trong lịch sử xây dựng Kinh đô Thăng Long. Bên cạnh đó, khu di tích này còn tìm được hàng triệu di vật khảo cổ, trong số đó có nhiều đồ gốm sứ của Trung Quốc, Nhật Bản, Tây Á minh chứng rõ mối quan hệ, sự giao lưu kinh tế, văn hoá của Thăng Long trong lịch sử.

Để góp phần nhận thức sâu hơn, toàn diện hơn về những giá trị căn bản của khu di tích khảo cổ học 18 Hoàng Diệu trên nhiều phương diện như quy hoạch đô thị, kiến trúc, cảnh quan, sự giao thoa văn hoá, đồng thời hướng tới Đại lễ kỷ niệm 1000 năm Thăng Long (2010), Viện Khoa học xã hội Việt Nam tổ chức Hội thảo khoa học quốc tế "*Nhận diện giá trị khu di tích Hoàng thành Thăng Long sau 5 năm nghiên cứu so sánh (2004-2008)*".

Mục đích chính của Hội thảo này là nhằm hướng tới ba nội dung chính sau đây:

- *Thứ nhất*, tổng kết đánh giá kết quả 5 năm nghiên cứu (2004 - 2008) về khu di tích Hoàng thành Thăng Long tại 18 Hoàng Diệu, gồm các lĩnh vực: di tích, di vật, các vấn đề về môi trường và không gian quy hoạch đô thị.

- *Thứ hai*, nhận diện vị trí, vai trò của Kinh đô Thăng Long trong lịch sử châu Á qua nghiên cứu so sánh với các kinh thành trong khu vực Đông Nam Á, Đông Á (như Nhật Bản, Trung Quốc, Hàn Quốc...).

- *Thứ ba*, trao đổi kinh nghiệm về những ý tưởng khoa học trong việc nghiên cứu quy hoạch bảo tồn, bảo tàng, giới thiệu trưng bày và phát huy giá trị lâu dài của khu di tích khảo cổ học trong bối cảnh đô thị đương đại.

Cũng nhân dịp Hội thảo khoa học quốc tế này, tôi xin vui mừng thông báo rằng: 23/9/2008, Thủ tướng Chính phủ đã chính thức ký văn bản cho phép Bộ Ngoại giao Việt Nam, UBND Thành phố Hà Nội gửi Hồ sơ đề nghị tổ chức UNESCO công nhận Khu di tích Trung tâm Hoàng thành Thăng Long - Hà Nội, bao gồm khu di tích khảo cổ học 18 Hoàng Diệu và khu Thành cổ Hà Nội, là Di sản Văn hoá thế giới. Chúng ta đang mong đợi và hy vọng vào sự ủng hộ, giúp đỡ của UNESCO và bạn bè quốc tế trong việc công nhận khu di tích này là Di sản Văn hoá thế giới vào đúng dịp Hà Nội tròn 1.000 năm.

Tôi tin tưởng rằng, với sự góp mặt của các nhà khoa học quốc tế, các nhà khoa học đầu ngành trong nước thuộc các lĩnh vực khảo cổ học, sử học, bảo tồn, bảo tàng, kiến trúc đô thị, địa chất môi trường... Hội nghị khoa học quốc tế về Hoàng thành Thăng Long sẽ thành công tốt đẹp như mong đợi. Đây cũng chính là sự kiện góp phần tôn vinh những giá trị của khu di sản Hoàng thành Thăng Long - Hà Nội.

Chú thích

1. Tên bài do Ban biên tập đặt từ Diễn văn khai mạc Hội thảo khoa học quốc tế về Hoàng thành Thăng Long, tổ chức tại Hà Nội năm 2008.

CAPABILITY OF THE SITE AREA AT 18-HOÀNG DIỆU - HÀ NỘI TO BECOME WORLD HERITAGE

ĐỖ HOÀI NAM

This is the Opening speech at the International conference on Thăng Long Imperial Citadel, which was held in Hà Nội in 2008. It emphasized that since the first conference in 2004, Thăng Long Imperial Citadel's unique location and global values as well as its capability to become World Heritage have been recognized, analyzed and justified clearly. After 5-year study (2004 - 2008), the Việt Nam Academy of Social Sciences held an international conference "Awareness of Thăng Long Imperial Citadel's values after 5-year research and comparison (2004 - 2008)" to understand many aspects of Thăng Long Imperial Citadel such as urban planning, architecture, perspective, cultural interaction and to head forward the Great Anniversary of 1000-year Thăng Long.

Prior to the conference, the Prime Minister had signed a document permitting the Việt Nam Ministry of Foreign Affairs and the People's Committee of Hà Nội to send the file of the site to UNESCO for its recognition as a World Heritage. We expect UNESCO and all world fellows to support and help us so that Thăng Long Imperial Citadel will become World Heritage on the anniversary of 1000-year Hà Nội.